

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ИЗЛАЗИ:

десетог, двадесетог и последњег дана
свакога месеца на табаку и по.

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА:

на годину 4 фр., а по год. 2 фр., на три
мес. 1 фр. Рукописи се не враћају

РЕПРЕЗЕНТАТИВНА СИСТЕМА.

Државоуправна расправа од Ђорђа Вукићевића.

IV.

ПРАВА ДЕМОКРАТИЈА, МАЊИНА И ВЕЋИНА.

Идеја репрезентативне системе састоји се у том: да народно представништво буде верни и прави израз опште воље и јавнога мњења у држави.

Што је шири изборни базис, што је већа демократија у изборном реду, тим бољма и начело репрезентативне системе постиже своју цел, тим је више народно представништво прави и истини заступник народни.

Па кад је сазнање опште воље народне основна идеја репрезентативног устава, пита се: стоји ли то, да у репрезентативним државама народно представништво или парламенат збиља увек представља општу вољу и јавно мњење у држави? Стоји ли то, да је мњење већине парламента, уједно увек и мњење већине народа?

Где ово стоји може се рећи, да је демократија своју цел постигла. Али по готово у свима репрезентативним државама находимо такве изборне прописе, који неодговарају никако појмовима праве демократије, јер непружају довољна и сигурна јемства, да већина по њима бирани заступника представља уједно и већину народа.

Овде не мислим на такве изборне законе, који немају никаквог природног темеља и не стоје на основу потпуне грађанске и политичке равноправности свију држављана, него су отимице тако вештачки удешени, да већину посланика на сабору једној народности, или једној и другој класи народа, или напослетку овом

или оном правцу политичком у држави осигуравају. Овде се по себи разуме, да тако склопљени изборни закони неодговарају никако начелу репрезентативном, а још мање начелу праве демократије.

Напротив тврдим, да ни они изборни прописи, који стоје на темељу потпуне грађанске и политичке равноправности свију држављана, који немају никаква обзира на поједине народности, на поједине класе у народу и друге политичке одношаје, такође неодговарају појму репрезентативном и начелима праве демократије; јер ни у њима нема увек довољна и сигурна јемства, да већина избрани посланика представља уједно и већину народа.

Узмимо примера ради једну државу, у којој је проглашена потпуна грађанска и политичка равноправност свију држављана, у којој сви имају једнака права при избору заступника, у којој су изборни срезови сасвим праведно и једнако подељени, ни један већи ни један мањи; узмимо н. пр. да у тој држави има 100 такви изборни срезова. При избору 40 срезова изабраше једногласно посланике од једне политичке боје, или једне народности; а у други 60 срезова са незнатном већином гласова протурише 60 посланика од друге политичке боје или народности. Није ли овде очевидно, да у парламенту ова друга политична боја или народност претеже, а у самом народу има прва далеко јачу већину уза се? Како стојимо онда са начелом репрезентативним, по коме већина сабора има представљати вољу већине народа?

Цела забуна и кривња лежи у погрешном свађању миноритета и права његови. Обично се вели: мањина има пристати уз већину и то се узима за опште уставно правило. Истина мањина не може никада имати она права, која има већина, али отуда несљедује још да она нема никакви права. У горњем случају права мањине у 60 срезова нису узета ни у какав обзир и тим се дошло до те аномалије, да је на сабору до већине дошла она партија, која у народу никако већине нема. Права демократија дакле не значи уништење свакога права миноритета, јер ово није никако нужна ни природна посљедица слободе и води највећим аномалијама. Демократија иште заступништво по саразмерном броју за сваку мисао и тежњу у народу, дакле иште да и миноритети саразмерно заступљени буду. Где мањине нису заступљене, не може бити говора о правој демократији већ о самовласти мајоритета, која је кадкад гора од самовласти владарске. Не може бити говора ни о равноправности, где један део народа безусловно другим управља, а кадкад једна народност над другом господари; а без равноправности нема слободе ни праве демократије.

У колико у којој држави има више класа или сталежа народни, као у Енглеској сталеж аристократски, трговачки, рукоделски и раднички, у колико у којој држави има више народности као у Угарској, у колико у којој држави има више различни политични и друштвени тенденција као у Францеској: у толико мање досадашњи начин изборнога реда одговара начелу правог заступништва, ма иначе био основан на најширем изборном базису; јер поготову свугде находимо неприродно мајоризовање једне класе народа, једне народности, или једне политичне тенденције, над другим класама народним, народностима и политичним тенденцијама. У уставној Енглеској неће парламенат још никако да рукоделцима и радницима уступи потпуно право бирања, бојећи се да неби онда ова нумерично најјача класа све остале класе и интересе народне поплавила. У Угарској има народности од више милиона душа, па немају кад ни једног заступника на сабору. У Францеској видимо да се с врло великом натегом протурују кандидати слободоумне партије, а да је већина народа францеског за слободом заузета нема сумње. Услед овога бива, да на сабор кад и кад и незнатније особе долазе, јер мањина, видећи да не може са својим кандидатом продрети, изметне какву сасвим незнатну и неутралну особу, у надежди да ће уз ову многи и од противне стране радо пристати, и овај политички маневар често мањини за руком пође, наравно на уштрб опште ствари. Тако бива мало не свагда и са избором председника сједињени американски држава, и овде ради опортунитета падне коцка често на такве особе, које се не броје никако у поглавице буди које партије. Има истина овим неприродним појавама и други врло важни узроци, али је досад уобичајени изборни ред такође поглавита кривица. Кад би се сам изборни ред у начелу своме преустројио, већином би и ове неприродне појаве и аномалије по себи престале.

Погрешност досадашњег начина бирања заступника увидели су већ многи државници и пријатељи слободе; но већина је тога мњења, да се ове погрешке никако одклонити не могу, да су оне нужна жртва и цена уставној слободи. Но неки су већ учинили покушаје, да се овим недостатцима изборнога реда, колико стоји у моћи људској, помогне. Лорд Ресл поднесе пре неколико година енглеском парламенту у овом погледу нов законски предлог, нов реформбил. У овоме предлаже, да се изборни срезови распоростру тако, да сваки срез по три посланика бира, али сваки бирач само за двојицу глас даје. Други затим предложише, да сваки бирач само за једну особу може гласати. По сваком овом плану моћи ће мањина, која бар трећину бирача броји, свога кандидата про-

турити, и неће морати увек од већине мајоризована бити. Џејмс Мершел предложи други овоме сходни начин, који на то иде, да сваки бирач има истина право гласати за тројицу, али му до воље стоји, сва своја три гласа једној особи дати. Ови предлози истина да су бољи него до сада уобичајен начин избора, али и они не постижу цел у пуној мери, јер по њима мањине, које бар трећину бирача не броје, немају такође никакви права; а такве мањине, ако у појединим срезовима и јесу незнатне, али скупа из сви срезова у целој земљи ипак могу врло знаменити број бирача сачињавати, који на парламенту по том неби био никако заступљен. Узмимо н. пр. да каква нова идеја још нема довољно посљедоватеља у земљи, она је у свом развитуку, па зато је у сваком срезу још у незнатној мањини, али скупа у целој земљи сачињава значајни број, или једна мања народност, која је такође у појединим срезовима у мањини, али у целој држави ипак доста многобројна: то ова идеја или народност неће моћи на парламенту заступљена бити, неће тамо гласа имати. Ово смета напретку човечанства и развитуку држава у опште, јер отештава и обуставља поспешно развијање друштвеног и државног живота, и не допушта, да се чује глас какве нове ма и спасоносне мисли на меродавном месту све дотле, док по погрешном изборном реду та мисао до већине у појединим срезовима не доспе, а томе треба обично дуго и много година. По томе и горенаведени предлози неодговарају подпуно цели, јер не пружају начин праве равноправности свију бирача у праву заступном. Ова равноправност само ће се онда постићи, ако се изнађе начин, како би се мањине, које скупа у целој земљи бар толико бирача имају, колико је прописано за избор једног заступника, могле идеално уједно скупити и себи заступника бирати; другим речима, ако је прописано да у којој држави на 1000 бирача један заступник спада, па ако која мисао или политичка боја у целој држави скупа бар 1000 посљедоватеља бирача има, да се пронађе начин, како би ти бирачи до једног посланика на сабору могли доћи, пошто иначе та мисао и политична боја неби на сабору никако представљена била, ма да у земљи прописани 1000 гласова броји, — и то би онда била повреда праве равноправности и демократског начела, као што по дојакошњим изборним редовима у ствари и јесте.

Енглески политик Томас Хере приступио је пре неког времена к решењу овог потешког задатка у књизи: *Treatise on the Election of Representatives*. Главна је мисао његовог предлога: да сваки бирач у земљи има право гласати за једну особу, и име, за које гласа, на прописаној листи означити. Ове се листе имају

покупити и пребројати. Број листа има се поделити са бројем посланика земаљски. И квотијент који тако испадне јесте минимум, који се иште, да ко заступником буде. Ко толико гласова добије, тај је заступник, ма се ти гласови из колико му драго срезова скупили. Овај предлог има више добри страна, најглавније су пак ове: да бирачу, који ни једном од местни кандидата неће свој глас да даде, стоји до воље глас дати ма коме у земљи, кога послаником имати жели. Овим начином право миноритета при избору постаје истином. С друге стране и они, који у свом сопственом изборном срезу не добију прописан број гласова, могу чрез друге срезове потпомогнути до прописаног броја доћи и заступницима постати. Зато је нужно, да бирачи поред оног кога на прво место метну, кандидују кога и на друго, треће место итд. Ово значи толико: у случају, ако на прво место постављени неби имао довољно гласова, да се избрише и броји други, ако и овај неби имао да се избрише и броји трећи и т. д. Главно је пак увек, да сваки бирач само једном глас може дати. Могуће је пак и то, да поједини важнији људи и омиљени кандидати гласова преко нужног броја добију. Сваком таквом заступнику могу се урачунати само толико гласова, колико је за заступника нужно, а други се имају избрисати и другима урачунати. Који се пак гласови имају њему урачунати а који избрисати, то се може одредити на више начина, о којима овде подробно говора не може бити; главно је пак то, да се гласови они бирача имају на сваки начин урачунати, који су н. пр. само једног предложили, јер иначе они неби заступљени били, а што се други тиче, ту у најгорем случају имало би жребање решити.

У подробно разлагање Хереове системе не могу се овде упустити, јер то би био предмет посебног дела. Толико стоји, да у колико се ова система више проматра, тим већма на видик излази неизмерна важност и могућност изведења њезиног тако, да се план Хереов може сматрати као један од највећи и најзнаменитији поправака начела праве демократије у пракси и у теорији.

Овом системом ујамчава се пре свега свакоме мњењу у земљи које је толико велико, да може с правом представљено бити, — право заступништва у парламенту. Такви на правом демократском базису састављени парламенат неће бити представник мњења две или три повеће партије у држави, већ ће заступати с правом јавно мњење целе земље, почем ће бити израз мњења сви политични партија, народни класа и поједини народности у земљи. Даље неће поготово ни један бирач бити заступљен репрезентантом кога он не жели, и кога он није изабрао. Сваки члан парламента важи-

ће као да је избран једногласно од своји бирача. И тако ће свеза између бирача и заступника имати такову снагу и важност, какову до јако још нигде не видесмо. Сваки ће се бирач једно исто осећати са својим заступником, а заступник са својим бирачем. И тако саборски заступници неће бити заступници зидина и стена варошки већ заступници живи људи и народа. Људи пак нису случајни производи географије и статистике, већ су самосталне, слободне и независне личности, па зато се као такви при извршавању своји политички права имају и узимати. Хереова система има напослетку и ту добру страну, што пружа довољна јемства, да ће парламенат бити састављен из елите најодобранији и најдаровитији људи у држави. Мора се признати, да по садашњим изборним начинима људи талента и карактера, ако немају и други својства, као: довољно материјални средства, ако нису довољно обљубљени у срезу, ако не припадају овој или оној народности, вероисповеди или политичкој партији, — тешко могу за репрезентанте бирани бити. По Хереовој системи људи, који се одликоваше на пољу књижевном, или другим којим по народ и земљу корисним радом, баш ако и немају уплива у своме месту и околини, ако и не припадају народности или политичној партији, која тим местом и околином влада, — могу се с правом надати, да ће од они, који им труд и рад у целој земљи признају, уважени и за заступнике изабрани бити. Ово ће бити најбоља побуда за све држављане независна духа и карактера, који иначе неби имали изгледа да ће по местним околностима моћи изабрани бити, да као кандидати саборски наступе, — а у овоме опет лежи јемство да ће сабор бити увек и елита најодобранији и најдаровитији људи у држави.

(Наставиће се.)

ДИГОВИ ЈАДИ.

(Из „Сида.“)

Тешко цвили Лајнец Диго,
 Јер му срамом смрче слава,
 Што Абарку, што Иниго
 Племством, сјајом надсијава

А сам види: нема силе,
 Да осветом жао врати,
 Младићске су одлетиле,
 Па их старац не поврати.

Па сад мрзећ' нит' што једе,
 Нити снава — мир га не ће,
 Нити баца куд погледе,
 Нит' од куће куд излеће.

Нити збори одсад тако
 С пријатељ'ма старац седи,
 Бојећи се да их како
 Кужан срамом неувреди.

Па гнусећ' се те срамоте,
 Још му болна мисли душа;
 Једна му се мис'о оте
 Среће ради да покуша.

Те синове к себи зове,
 А не миче усном бледом;
 Па их стиште, витезове,
 За десницу сваког редом.

Не да себе каже сваки,
 Ни он да их куша, гледи;
 За Шпањољца начин таки
 Срамотан је, ништ' не вреди.

Частољубље снагу даде,
 Ма што косе оседише,
 Ма што врела крвца стаде,
 Ма што жиле ослабише.

Па како их лако стиште;
 „Умрећемо! пуштај, боле!“
 Синови му тако вриште,
 Синови га тако моле.

И већ наду смаче брига,
 Кад ред дође на Родрига
 Ал' род често с гране спада,
 С које с' човек и не нада.

Из ока му огањ сева,
 К'о пантеру Хирканскоме,
 И он отров свога гњева
 Лијућ', збори оцу своме:

„Пуштај, оче, зла ти срећа!
 „Ох, да неси отац само!
 „Од речи је јарост већа,
 „Па да с' мачем огледамо!

„Та рукама живога те
 „Бих убио, растргао:
 „Ни оружја не бих на те
 „Витешкога подигао!“

„Хај јуначе, милч сине!
 Вес'о старац кликну сада, —
 „С твог ће бола мој да мене,
 „Гњев се мени твој допада!

„Посрамљеној мојој части,
 „Што се у прах сва раствори,
 „Недај, сине, њојзи пасти,
 „Јуначки се за њу бори!“

И исприча сину јаде,
 И благослов свој му даде,
 И Сид смаче врага лако,
 Почев славна дела тако!

Сима Поповић.

МОЈ АЛБУМ.

(Продужење.)

Од тог времена са свим промених начин живота: одлазила сам у друштва, тражила сам забаве и весеља.

И сродница моја измирила се са мном и почела ми је у свему угађати. И Милан као да је сретнији био, што је мене веселу и добре воље виђао. Што сам се чешће шњиме разговарала, све сам боље увиђала, да ми ваља јако на опрезу бити, да се како не заборавим, па да му не дам завирити у дубину срца свога.

Милан је мислио, да сам се променила, па је за то све веселији и веселији бивао, а како би се упропастио био, да ми је

могао загледати у душу, која више пута хтеде под теретом од весеља да клоне, да изнемогне.

О чему и не сањах више, догоди се. Почех одлазити на јавне забаве и игранке. Истина да ме је много муке стало, док сам себе савладала и да сам у почетку и плакала кад погледах своје наките, ал' на молбу миланову, да шњиме прве четворке и-грам, попустим на послетку.

На скоро почеше на све стране говорити о мени. Ударише у хвалу моју, у хвалу памети и разборитости моје, а неки ми се хтедоше и удварати.

Куд сам год долазила, свугде су ме свесрдно примали. Младо и старо, мушко и женско све је то моје друштво тражило..

Ја сам ћутала и трпела, а у срцу ми је нешто говорило, да то све и тако не ће за дуго трајати.

Што је као нека слутња у мени живела на брзо постане јавом.

Сродници мојој дође у госте нека јој рођака с којом сам ја у свом детинству друговала.

Весело, несташно је то девојче било.

— Као што видим ти си сретна и весела? — запита загр-ливши ме.

— Сретна несам, а весеље ме много муке стаје, — одговорим.

— Како то?

— Градим себи невољу, другима за вољу!

— Зар ти не волиш Милана, као што свет говори?

Ја сам ћутала.

Другарица ме погледа зачуђено.

— Да, да, Ленко моја, — продужим, — ја сам несретно створење на овоме свету! Хтела би, знала би волети, ал' не могу, не смем, јер ми нешто у срцу казује, да ћу и себе и друге несретнима учинити, ако пустим срцу на вољу. Ја тражим срца, које би моје, ал' само моје навек било, а тога не нађох на овоме свету.

— Ко тражи, налази!

Ја сам опет ћутала.

— А где је тај твој Милан, желела би га упознати.

— Тек што неје дошао!

Још несам ни изговорила последњу реч а Милан дође.

Неје им много требало да се упознају.

За мало беше, а већ су се тако разговарали, као да су стари познаници од вајкада.

Мене је текнуло срце гледајући их како се живо разговарају.

Од дана на дан опажах, како се Милан око Ленке све више и више врзе и како на мене по мало заборавља.

Ма да се надах томе, опет ме је болело.

— Тако ти треба, — рекох сама себи — за што не остаде као што си била, па сад не би патила.

И сродници се мојој Ленка све више допадала.

— Тако, тако, девојко! — рекла би јој често — што је младо, нек је и весело! Знаш како кажу наши: весело срце и кудељу преде!

И ја сам се усиљавала, да ми лице срећу и задовољство показује, ма да ми срце друго чинити вељаше.

То непрекидно напрезање саломи ми снагу, те почех венути, губити се.

Сви су ме напали да им кажем шта ми је, ал' ја сам се бранила, да ми неје ништа и да ће све проћи.

Опомињали су ме да не играм, да лако могу себи беду на врат навући: не хтедох их послушати, кад је мени и тако мало стало било до живота.

Мало по мало тако ослабих, да сам морала у постељу лећи.

Милан и Ленка несу се удаљивали од постеље моје.

Ја сам тако ослабила била, да несам могла држати отворене очи, а то је изгледало као да спавам.

Једном таком приликом рече Милан погледајући на мене:

— Не би л' то грдна, преголема штета била, да нас постигне та несрећа, да је изгубимо!

— Та то би страшно било, — одговори Ленка — особито по — вас!

И при тим речима порумени до ушију.

— А за што баш по мене?

— И ви још питате? То неје лено од вас!

— А ко за што?

— Смем ли искрена бити?

— Ја би вас молио, да то будете.

— Ви волите Соку?

— Волим је као сестру своју?

— Ал' сте је некада друкчије волели?

— Некада? — Да, ал' сада, — сад је већ све прошло!

— Зар тако брзо?

— Неје моја кривица што ми не хтеде ни наде дати, да ће ме моћи волети!

Милан заћута, а и Ленка се пусти у мисли.

Тај разговор беше за мене лек, горак лек, који поможе да себи дођем, да се опоравим.

По кратком ћутању отворим очи и речем:

— Ох, кад би знали, како ми добро чини, када сте уза ме! Ја вас више не могу ни помислити једно без другог.

Милан је лако поруменео, а Ленка се само тужно насмешила.

— Не остављајте једно другог, — продужим, — кад сте и тако једно другом слика и прилика!

Милан и Ленка поникоше ником и ћуташе.

— Твоје добро срце, Милане, — наставим, — заслужује таку девојку као што је Ленка!

Милан устаде, маши ми се руке, и пољуби је ватрено, а две му сузе кануше на њу.

— А шта вели, моја Ленчица на то? — наставим даље.

Ленка се трже као из каквог тешког сна, погледа око себе устрашено, па онда рече:

— Само толико, да то не може бити — ја сам се другом обећала!

— По невољи ил' по срцу? — запита Милан уздрканим гласом.

— По срцу, а од своје драге воље! — одговори Ленка отважно.

Милан ме погледа тако тужно, да ми се од тог погледа срце цепало, па онда уздане и остави нас саме.

— Ленко, ја сам те добро посматрала, па за то смем рећи, да ти саму себе вараш, ако мислиш, да не волиш Милана, — рекох после кратког ћутања.

— Ти као да ми се хоћеш да ругаш, и као да би хтела и од мене више знати!

— Ја говорим по ономе што сам приметила.

— Очи су ти ослабиле, па те варају!

— А ко је тај изабраник срца твога, ако смем знати?

— Пера Милић.

— Пера Милић! Онај ветрогоња? — Не, то не може бити, ти њега не можеш волети!

— А о што ми је да те варам?

— Ленко, послушај ме као праву сестру, која ти само добра жели. Не полази само за то за Милића, што си му реч дала, да се после како љуто не кајеш. Немој да будеш роба, која тек добру прођу тражи. Немој после сузама да квасиш узглавнице своје и да венеш уз мужа, за ког си пошла, не саслушавши гласа срца свога!

— Соко, ти ми све то тако црним бојама описујеш, да би се чисто уплашила, да не знам каквог ћу мужа добити.

— Ал' ако се превариш?

— То нам је судба да се варамо, а ја сам од оних, које и трпети знају, ако се једном преваре.

— Ти не знаш шта радиш! Ти не познајеш саме себе кад тако говориш!

— Можда боље него што мислиш. Ја ти и опет кажем да волим Милића, а кад кога заиста волимо, не питамо какав је и зашто га волимо.

Још је у речи била када Милан уђе.

Видело се на њему да је морао чути последње речи.

(Продужиће се.)

БИЉКА ШТО ЈЕ НЕГУЈЕМО.

(Свршетак.)

Још већма мора човек да се зачуди, кад види, како уме природа са оно мало материја да начини највеличаственије ефекте. У најгоростаснијем дрвету, што нас оним својим дивним зеленилом и мноштвом лишћа чисто очара, што оним милионима својих тресњикавих плућица цео предел зачини, не потроши природа на сву ону зелен више по 1 унчу = 2 лота зелене боје, што је подједнако на оне милионе својих шачица као образа подели. Она наликожа коприва начини нам љути бол, ожеже као ватра, а кад загледаш шта је и са чим, а оно длачице једва их видиш, и још већма се мораш зачудити, кад је под оштро стакло ставиш и видиш, како је свака длачица шупља цев насађена на својој кесици пуно отрова, баш као оно отровни зуби од наше гује пепељуге, па длачица мекша од памука прободу нам кожу као најтврђе шило и пусти свој отров, невидљиву капцу, и то нас као жива ватра ожеже. Обоје, и онај чар небројног листа и ово својство сваке копривске длачице докази су од великих ефекта, а са малим ситним мрвицама од материја, што их биља у себи начине за доказ великих кемичних промена у њима.

Тако има неброј других кемичних промена у биљу, што се непрестано онде збивају и све корисну цел имају. Ево да још неки пример наведемо. Извади из земље још незрелу квргу од кромпира, и окушај, она је опорна, и у часу се смежура и увене. Тако је незрео плод јабуке опор, часом увене и нипошто се не да сачувати ни одржати; тако зелена гранчица од часа на зими поцрни и осуши се. Зашто? Са оне младе љуске и коже на незре-

лој кврзи јабуци гранчици, која још није сазрела да чува оно што је под њом, но само на то служи, да прима и одаје влагу, да јој срце једри и сазрева. Зато је пуна оних ситних рупица; а кад се одчупају од корена стабла ил' од гране, они немају одкуд више да примају влагу него је само одају на оне отворене рупице. Зато и срце у њима одма увене, те се смежурају и пропадне. Сасвим је другчије ово на зрелој кврзи јабуци грани. На овима је кора отврдла, рупе оне тако су се загушиле, да врло мало влаге може кроз њих да изађе, те тако се дају по више месеци држати да не пропадне. Кврге од кромпира држе се читаву зиму до лета, тако и јабуке, тако и зрела гранчица одржи се својом дебелом кором противу мраза, те сачуваном влагом с нова у пролеће напуни и озелени.

Најпосле ни ону главну цел, зашто биљка живи и зашто све ове промене поднаша и извршује, не можемо без помоћи кемије ни јасно схватити ни довољно уважити.

Што многи у оном лепом зеленилу поља и ливада, и у листању шуме, па у оној милој дуви, што је небројно мирисаво цвеће расипље, и у онима милим бојама и милијим видовима цвета и листа само виде украс поља и планина, да су пријатније за стан људи, то су само узгредне ствари биља, а главно је опредељење сасвим друго и сила важније. Ово главно опредељење биља састоји се у овоме.

Док је биљка жива, има ту главну задаћу, да чисти ваздух који предишемо. Она непрестано пије угљену киселину из ваздуха, па угљевину задржава и рани се њом, а одпушта кисеоник, поглавиту материју за живот и здравље животиње. Биљка не само да оно из ваздуха троши, што је за живот животиње пагубно, него још множи у њему оно, што је за тај живот најкорисније. То ради биљка целог живота свог, те чини добро себи и животињи; а кад умре, онда је опет на други начин корисна, онда својим остацима умножи плодност земље, те друго младо биље боље на њој расте и прија; или се на згодним местима вагомилају велики и дебели тавани и слојеви од тресета и каменог угља, и начине се као магацини за будућа времена, да људе огревају и осветљују, и да помогну у напредовању, у занатима, вештинама и обрту. Но у овом мртвом стању одржи се угљак и тресет тек неко време, па пре ил' после раствори се и споји опет у воду и угљену киселину. Било дакле да иструне или да изгори на ватри свакако разлети се опет по ваздуху, да другима служи за живот и раст. Само је тим осигуран и ујамчен раст биља на земљи на

векове, да никад угљене киселине не понестане, ове поглавите ране за живот биљу, а да увек довољно и кислорода има, ове поглавите ране за живот животињи.

Друго поглавито опредељење биља то је, да рани нас и сву животињу. Ово је опредељење тако важно, да би без овога морала одмах угинути сва животиња. То видимо не само на пустињама, да без биља ни животиње нема, него и на другим местима: чим биље у којем пределу утине, осуши се, увене, н. п. код нас о јесени и зими, одмах не стане тма животиње. А како нас рани, које ли су снаге у свакој појединој честици од биља што чине, да стока и о сувој слами живи, а човек само од зрна, и да се он само рани плодом, а онај горостас слон од лишћа и грања, о томе ћемо на другом месту повести реч.

Истина је, да биље служи човеку онима својим различним материјама још на многе друге важне потребе: за лекове у болестима, за зачине у различним вештинама и занатима, на увесељење и да му начини живот пријатнији, али ово су ако и важне тек узгредне ствари, а главно је опредељење, да израђује сву колику животињу на овом свету, и то верно извршује биљка својим материјама у небројним видовима у свима земљама и климама. За сваку врсту од животиње, што се биљем рани, уме биљка онаку рану да зготови, што баш оној животињи за коју је одређена најбоље годи. Исто то чини и за човека, спрема у свакој земљи и клими другчију рану, што баш за оно место и време најбоље прија, и што је он свуда лако нађе.

Из којих се кемичних материја састоји та различна рана у биљки, — у чему су те материје једна другој равне, а у чему различне, — одкуда бива, да неке од тих материја у истој маси више а друге мање ране дају, — какав уплив имају ове не само на телесно него и на душевно стање и расположеај човека што се тим рани, и то не само на поједине људе, него на темпераменат, обичаје и карактер целих народа, — зашто ми сами радије мешамо ту различну рану, што нам биље даје, — одкуда смо их научили готовити, — одкуда у различних народа по нека особита народна јела: — о тима и другим овима подобнима не само занимљивим, него по живот врло важним питањима, што сва стоје у тесној свези са биљком што је негујемо, и што их има кемија да изјасни: о њима ћемо у следећим чланцима, де шта спада, реч повести.

* *

ШТА ВАЉА ЧИНТИТИ ДА НАМ СЕ НОГЕ НЕЗНОЈЕ.

ОД ДРА Л. СТЕФАНОВИЋА.

Професор Хебра, познати дерматолог на бечком универзитету, први је, који је нову епоху о кожним болестима створио. Сва његова изврсна предавања наштампана су у повременим медицинским листовима, из којих сваки почетник, па и изображен лекар, црпи науку и прати напредак медицине. Поред свих тих предавања има једно и о знојењу ногу, што сам и сам имао прилику да чујем. Осим тога имао сам прилику ове године и сам да лечим два случаја, где сам се уверио о потпуном успеху те методе, коју проф. Хебра препоручује. С тога сам и прегао да по њему напишем ово неколико речи за наш народ, знајући да тог зла има свуда па и у нас и да није ретко, и да се сваки, који од тога пати без лекара помоћи може, само ако узради онако, како му се овде саветује.

Пре него што знаке наведем, како се та болест појављује и како је ваља лечити, нека ми се допусти да с професором Хебром најпре кажем неколико речи о мишлењу лекара у пређашње доба. Пређе мислили су да онај, коме се ноге зноје, има оштру крв, па је добро да та оштрина одиђе и као да би сама природа увиђала то за нужно те и чини по неким њезиним својственим законима. Још су мислили да је такав човек сачуван од већег зла, што ће рећи: нема се бојати, да ће га каква већа несрећа снаћи. И кад би се когод поболео па му неби нашли узрока ни у назебу ни у погрешци дијетној, у чему су га они вазда тражили, онда их је мисао водила на оскудицу у знојењу. Наравно да је то мишлење било погрешно. А није ни замерити, јер онда је медицина била још у колевци, па су јој узроци болести били непознати и појмови ограничени; а све с тога што организам човечији у његовим појединим деловима био је непознат а још мање функције његове. То је дакле и био узрок, што се онда лекари нису старали да злу на пут стану, него су још свима средствима настојавали, да им се болесници што више зноје. Тек одкако је физиологија преузела мах, развила се и медицина боље, а отуда нестало је и те старе заблуде, — или бар не би требало да је има више.

Сад да видимо како се та болест појављује.

Многи се туже да им се ноге јако зноје, други опет и руке и ноге, а по неки само руке, ал' понајвише има случајева, где се само ноге јако зноје. Знаци по којима се та болест познати може једнаки су како на рукама тако и на ногама.

Ево их:

Ноге су у оних који од тога пате као лед ладне кад се о-пипају, што они иначе сами неосећају ту ладноћу, као оно кад је човек здрав па му ноге неозебу. Остало је тело здраво и незноји се. Кад болест није преузела мах, кад је тако рећи још у зачетку, онда су само прсти било ножни или ручни ладни; али са растењем болести расте и ладноћа. Она се све више и више шири тако, да се после и табани и дланови осећају ладни, док напротив горња површина ногу или руку непоказује никакве промене. Кад се болесно место изближе посмотри, опажа се да је помодрило и поцрвенило, а поврх тога још многим сићаним и сјајним капљицама од зноја орошено. То су знаци по табанима и по длановима. Кожа пак на ножним прстима и међу њима постане упливом зноја лабава, мека, збабурена и збрчкана, као оно кад се нашим женама збрчка кожа на ручним прстима од дугог прања кошуља. Траје ли то зло дуже онда се покожица мезтимице ољушти и појави се нова, млада, црвена покожица, која кад се додирне јако боли и то је узрок што такви људи немогу онда да се макну. Поред тих знакова има још један, а тај је, што се зној на ногама усмрди, па је то онда и болеснику и његовој око-лини досадно.

То су дакле знаци по којима се та болест познати може. Сад је ред да кажемо и лек, који би као најбољи и најпростији био, да се човек курталише онога што му досађује. Али пре свега држим да ће понајпре бити на свом месту, да расправимо једно питање, које јако засеца у суштину самога лечења. То је питање ово: да ли се зној усмрди још у телу човечијем па као такав избије напоље, или то бива шњиме ван тела?

Проф. Хебра вели: да се зној ван тела усмрди, што проф. Нимајер пориче непотврђујући то своје порицање никаквим доказима.

Ми имамо више узрока да верујемо проф. Хебри и да се њега држимо и то из два мотива: прво што је он први обратио пажњу на ту болест, како ваља испитао и објаснио, а друго што нас убеђује опитом свога испитивања о истини онога, што оди-ста бива.

Тај је опит врло прост и ево у чему се састоји: Он је на-редил да се болесницима, којима се ноге зноје, скине обућа па да се негде у крај уклони, после да им се оперу ноге водом и сапуном и четком добро истрљају да ништа неостане испод но-ката и међ прстима. Затим је казао болесницима да легну па да се добро покрију. После тога дао им је врућа пића и друга срет-ства што терају на зној, па кад су почели да се зноје онда им

је завио ноге мушемом, да неби зној могао испаравати. Резултат оваковог поступања потврдило је његово казивање. Зној је облио цело тело болесниково и свуда је ударио на киселину као сваки обичан зној немајући оног смрдљивог задаја. Али после неколико дана пошто су ноге непрестано завијене биле и зној с ногу није могао испаравати као на другом месту тела, почео се онај смрад распростирати и био је јако несносан.

То је дакле јасан доказ, да тај смрад долази од устајаног зноја, који немогући да испарава почне да трули и тако се усмрди. Кад је после обућа, која је као што рекох негде у крај чувана, прегледана, ударала је још на онај смрад.

Најближи узрок томе смраду лежи у дебелој обући, која не да прекомерни зној испарава. То сведочи прво та околност, што руке кад се зноје нераспростиру тај несносан задај, јер су голе па зној слободно испарава, друго што тај појав оскудева код људи који боси ходе, и треће што је то ретко код женскиња, које фину обућу носе.

По том искуству изводи се дакле двојако лечење:

- 1.) Да се остави обућа која је узрок том злу и
- 2.) да се употребе таква сретства, која ће спречити прекомерно знојење.

Што се првога тиче оно је тако јасно и просто, да му не треба никаквог даљег тумачења, што се пак другога тиче нека сваки утуви ово што иде.

Ако болест није преузела мах т. ј. ако се ноге незноје јако онда је довољно усути у чарапе какав прашак н. пр. брашно, мекиње или крутило („штирак“) и овако напашену чарану може болесник обући и свака 24 сахата мењати. Неки препоручују још да се с прашком помеша и стреш, што проф. Хебра за излишно држи, премда ништа неће шкодити. Овако дакле ваља поступати 15—20 дана и свако вече трти ноге тим прашком; али се зато време несмеју ноге нипошто прати.

Је ли пак болест преузела мах и ноге се много јаче зноје а тај лек што споменух непомаже много, онда је најбоље узети из апотеке неку произвољну количину „ђаконфластера“ (Diachylonpflaster), растопити га на ватри у каквом малом тигањчету, па онда треба додати исто толико ланеног зејтина, помешати једно с другим и тако направити једну маст. Обе те ствари ваља добро измешати да се невиде по њима ваљушци од масти. Затим треба узети једно парче ланеног платна, које би тако исто дугачко и широко било као нога т. ј. једну стопу дугачко а једну широко. Онда треба добро опрати ноге и сувом крпом их избри-

сати, да буду суве, затим замазати то платно зготовљеном машћу и увити ноге тако, да ниједно место неостане празно. Да се прсти неби додирали ваља исећи мала парчета платна, намазати их с обе стране истом машћу и тако утурити их између свака два прста. Овако увијену ногу може човек обући у чарапу па онда обући ципеле или папуче ал' нипошто чизме или „штифлетне.“ Овај ће се завој свака 24. сахата мењати, ноге чистом крпом или брашном, боље мекињама, истрти, али се несмеју нипошто прати, па онда опет или исто платно или друго чисто намазати и могу исто онако увити као мало пре.

Овако ће се поступати према томе како се коме ноге зноје 8 — 12 дана, али за то време није болесник никако принуђен да код куће седи, може свој обични посао, ако није тежак, свакако да врши. После означеног рока треба скинути завој с ногу, ноге опет прашком т. ј. брашном или мекињама истрти и обичне ципеле обући. Идућег дана приметитће болесник да се дебели слојеви покожица почињу љуштити и друга здрава покожица расти. Тек кад се види да је сва дебела болесна покожица спала, слободно је ноге опрати млаком водицом, при чему је увек добро још за које време ноге поменутих прашковима трти. Правило је да после 14—21 дана зној престане а врло ретки су случајеви да се опет поврати. Но ако би се то одиста десило онда треба лек опет поновити и онда ће сигурно знојење сасвим престати.

Ето шта ваља чинити да нам се ноге незноје

ПОДЛИСТАК.

Беседа Каја Марија.*)

Пре него што ову интересантну и карактеристичну беседу саопштим, нужно је, како би се ствар боље разумела, да у кратко опишем политично и социјално стање, у ком се тада Рим у онај мах налазио.

Било је време, кад је неки познати стари списатељ израиљћанин са удивљењем приповедао о једном народу на западу, „који је све државе на близу и на далеко покорио, тако, да су сви стрепили, чим су му имена чули; да је тако силан и диван, да је по својој вољи краљеве намештао и збацивао, па ипак се тада нико ненађе, који би се полакомио за краљевском круном и који би се блистао у пурпуру; већ тамо влада један изабран „савет,“ који се о добру народа стара;

*) Sallust. Jugurth. cap. 85.

а коме су од године до године¹⁾ највишу власт поверили, и тога су слушали; ту небеше злобе ни зависти,“ — а овај народ били су Римљани, а срце им беше поносити Рим. — Но кад су се оваки гласови удивљења из даљине разиростирали, тада је већ било прохујало оно највеће доба римске републике; породише се зла и пороци, који сву државну и моралну снагу у корену подгризаше. Сад је било наступило оно време, кад се у Риму сви путеви отворише, да предузме владу над целим старим — тада познатим — светом. Паде пред римским орловима²⁾ у оно време најсилнија држава, одкуд Риму пропаст целог политичног оцстанка грожаше — паде Картага; а осим тога се још и све јелинско благо, у Европи и Азији, стекло у Рим, јер и Грчка, учитељка Римљана, беше овима покорена.

Прошло је било време Цинцината, ког су у најпростијем одељу, знојавна и прашна код плуга затекли кад су му „диктаторску“ власт поднели, да помогне држави у невољи; а он, оставивши сав свој посао и породицу, оде на бојно поље и — спасе отачбину. Не беше више Курија Дентата, који је као конзул³⁾ седећи на дрвеној клуни рену себи за ручак спремао, кад дођоше Самнитски посланици и силно му злато нудише, само да им повољан мир учини, но он одговори: да воли над богатима владати, него сам богат бити. Прође доба Фабриција ког грчки краљ Пирус никаквим средством не могаше на своју страну задобити, већ на послетку рече: „Та пре ће скренути сунце са свог пута, неголи Фабриције с пута поштења.“ — Све је то било на прошло. Јер од кад Картага и Грчка постаће римске провинције, од то доба судба обасипаше Рим свом снагом и свимколиким богатством; ал' Рим бијаше грдна провалија, ког ни благо целог света немогаше зајазити. Поред највећег раскоштва, највећа нужда и сиротиња, јер „каматници“ цедише народу крв. На шта су биле сљеди? То, да се народ састајао из богатих снајија, и из јадне сиротиње раје, међу којима бијаше велики јаз, ког никакав средњи сталеж није изнуђавао. Но није било ни могуће, јер оптимати уживаху сва блага: они управљаху војскама, ратовима и њима се даваху провинције.⁴⁾ А пошто су на тај начин дошли до богатства, то су лако дошли и до целе унутрашње и спољашње државне управе. Пливајући у богатству и уживајући разне насладе овог света, ни на што друго нису мислили, доли

- 1) Званија и власти код Римљана давале су само на годину дана, да неби избрани своју власт зло употребили; те тако се сваке године нови званичници бираху.
- 2) Ови су били обично од сребра на једној мотки, војнички знаци, као код нас војничке заставе
- 3) Највиша власт у Риму.
- 4) Провинције звале су се код Римљана оне земље ван Италије, које су они покорили. У оваке земље слали су се онда рад управе као неки намесници, а то бијаху све сами оптимати, који су, глобећи кукавни народ, јако се обогавили.

само на сјајност и разкоштво! А народ бијаше роб без икакви права, без икакве власти и имања, и морао је крвљу својом богатима благо стицати и насладе им сиремати.*) „Све се, — вели Салуст у кратким али живим цртама — „на две партаје поцепало, а међу њима лежаше држава раскомадана. Буд и воља неколицине управљала је у рату и код куће; у њиовим рукама бијаху државни новци, провинције, званија, достојанства, славе и триумфи; а народ стење од војне и пати сваку оскудицу, јер сав ратни пљен поделе вође са неколицином — — — и тако овлада целом државом неограничено лакомство, које је све скврнило и рушило, коме ништа више не беше свето, те тако се све клонило пропасти.“

У то време бијаше у Риму један особити човек, Кајус Маријус, који је у Африки као подвођа служио у рату против Југурте, краља нумидског. Он је био од простих родитеља, одрастао је код плуга, а затим је као војник служио у римским легионима. Отликовао се особитом храброшћу и војничком вештином, с чега је себи стекао поверење и својих вођа и осталих војника, тако, да је временом до највише части у Риму дошао, т. ј. постао је конзулом. Он не имађаше оног финог, модерног, вишег изобраажења, нит' је марио за вештине (као Цезар и Цицеро), ал' је био чиста карактера и врло умерена живота, особито се клонио порока и разне разкошне насладе, као што беше адет његовог доба; није знао за „сјајне части“ и нимало није држао на „добре куваре“; ал' за то је био праведан и непристрастан судија, смртни непријатељ сваког подмићивања, и — најжешћи, најстрастнији противник богаташког, надувеног племства, и зато га је народ страшно и заволео. Како су дакле богаташи тог „претераног“ демократу гледали, само се по себи разуме. Елем доста то, народ Марија избере за конзула, да као такав ратује против горе споменутог Југурте, који је силна чуда и покорје починио. Овај је рат Салуст извртно описао (Југуртински рат) и уједно нам развио ужасну слику тадашње покварености државне и социјалне у Риму. Недела Југуртина бијаху грозна, и тако очевидна, да је већ напослетку сав римски народ узаврео против њега — но многи племићи бијаху ипак на његовој страни — јер — сви беше подкупљени па и сами сенатори. Шта више скоро све вође, које је римски сенат послао с војском против Југурте, — сви су се од њега дали поткупити и цео народ завараваху. Но напослетку народу већ додија и он изабра за конзула Марија и пошље га у Африку. Маријус дакле, пошто је постао конзулом, скупи цео народ, који листом поврви, и држао је беседу, која је врло проста али особито карактерише време.

(Свршиће се.)

*) Види о томе нешто и у Бошковићевој „Историји света“ књ. I. стр. 321.

Књижевне белешке.

* „Философија права и друштва,“ зове се књига, коју је Мита Ракић намеран издати на свет. Писац у свом претплатном позиву вели: „Учећи сам некада ову науку, а рад будући попунити у књижевности празнину књигом, која ће бити од користи нашијем правницима и судијама, а помоћ друговима мојим, ђацима у великој школи, превео сам ово дјело које је написао Др. Опенхајм, човјек припознат, а које су Нијемци узели у своју енциклопедију наука. Мени не приличи хвалити ово дјело: боље дакле да испишем садржину, која ће му бити најбоља похвала. Ево је: Дио први: приступ. Гл. 1. Мисао и чињеница (теорија и практика.) Гл. 2. Воља и слобода. Гл. 3. Човјек међу људима. Егоизам и заједница. Гл. 4. Право и закон. Обичај и морал. Дио други: приватно право Гл. 5. Државина и својина. Гл. 6. Историја државине и својине. Гл. 7. Својина у држави и друштву. Надсвојина, имаовина и вриједност. (Право и неправо својине.) Гл. 8. Уговор. Дио трећи: породично право. Гл. 9. О породичном праву у опште. Гл. 10. Полна свеза. Гл. 11. Родитељи и дјеца. Гл. 12. Гајање. Гл. 13. Право женидбе и право наслједства у одношајима према имаовини. Гл. 14. Право породице и право наслједства у данашње доба. Дио четврти: Елементи грађ. друштва. Гл. 15. Племена и народ. Општина и држава. Гл. 16. Народност и човјечанство. Патриотизам и космополитизам. Гл. 17. Држава и вјера. Држава и мишљење. Гл. 18. Суштаство државе и друштва. Гл. 19. Историја и критика друштвенијех одношаја. Дио пети: правосуђе. Гл. 20. Закон и суд. Гл. 21. Формалне стране закона и позив законодавства. Гл. 22. Општа начела судбености. Гл. 23. Специјална уређења судства. Историјске примједбе. Дио шести: казнено право. Гл. 24. Неправо. Гл. 25. Пријеступ и казна. Гл. 26. Урачуивост и окривљење. Гл. 27. Теорије казнене. Гл. 28. Категорије пријеступа Гл. 29. Казне и казништа. Гл. 30. Историја казнога права. Дио седми: државни устав. Гл. 31. Општа начела. Гл. 32. Суштина устава. Гл. 33. Диоба власти. Гл. 34. Суверенство. Гл. 35. Орган законодавства и заступништво народно. Гл. 36. Помијешани уставни или ограничене монархије. Дио осми: управа и организација. Гл. 37. Државна управа и полиција. Гл. 38. Организам власти. Гл. 39. Досадашња радња влада и управа. Гл. 40. Пауперизам, пролетаријат и реформа. Гл. 41. Предлози за реформу. Практични социјализам. Дио девети: народно право. Гл. 42. Идеја народнога права. Гл. 43. Право држава. Гл. 44. Право свјетскога грађанства. Гл. 45. Федеративни уставни. Књига ће изнети 15 табака на великој осмини. Цена јој је 1. фор. Рок је претплати до госпођина дне, а новци се у плаћеном писму шаљу, Јеврему Ракићу, начелнику среском у Шапцу, који за њих јам-

чи, и који ће их вратити ако не буде довољно претплатника. Имена претплатника штампаће се. Ко скупи осам претплатника добија једну књигу на дар.

* Абел Лукшић у Бечу наумио је да упознаје словене међусобно издавајући „Поменац“, у којем би биле фотографисане слике словенских славних људи, који се боре за просвету, слободу и равноправност. На леђима тих слика били би наштамани кратки животописи. У сваком ће таквом поменку бити до 120 слика, а цео ће стојати 40 фор. а. вр.

* А. Чварковић, професор у гимназији београдској, позива на претплату на историјски роман: „Краљица Хортенза или црте Наполеоновог живота.“ Преводаца вели: „Нема онога, који се неби желио упознати са историјом новијег доба, особито таквом, која је у животу човечијем епоху начинила, и која и данас стои у свези са француским царством при сад владајућем цару Наполеону. Истина да се у повестници налазе догађаји и дела како поједини владоца тако и њихови народа довољно описана, но ипак много обширније и занимљивије представља таква дела историјски роман, као што ће по горњем називу и ово дело бити.“ Дело ће из изнети две свеске, од којих ће цена првој бити 1 фр. а. вр. На 10 претплатника даје се 1 књига на поклон или новцу за њу.

* Јефрем Марковић, штаб. поручик и професор војничке школе у Београду, јавља да је израдио дело: „О Кавалерији, које обима цело употребљавање овог рода оружја у рату. То је дело у главном подељено: 1. Кратки историјски преглед кавалерије. 2. Устројство и обучавање њено. 3. Служба на маршу. 4. Употребљење у боју, и 5. Четничком рату: малом и великом (брђанском рату.)“ Писац у свом претплатном позиву вели: „Дело је ово израђено по најбољим изворима и неким собственим искуствама. Удешено је према нашем положају и потребама, а с обзиром на нашу народну кавалерију и изложено је разговетно и укратко све, што кавалерија има да ради у рату, почињући од почетка па до краја операције једне војске. Да би описана радња била сватљива за читаоце и будуће ратнике наше, то сам тако удесио, да се из читања ове књиге уколко је могуће укратко огледа и цела радња војске, која војује и рати, и подробно употребљавање кавалерије у разним стањама и предузећама војске; т. ј. да се из поједини описа види и цела практична радња, које помаже, да лако сваки и старешина и млађи поњају своје ратничке дужности, онај као заповедник, а овај као вршећи, знајући зашто се све ради и како то иде у интерес главне цели рата целе војске. За нужна објаснења биће и неколико слика. Но с уздањем да ће ово потребно дело, и управо врло нужно, бити добро примљено спрам

крајње оскудице у војеној књижевности, особито оваки практички дела, а према садањим околностима, то сам оставио цену 10. чар. на пренумерацију, а доцније 20 гр. чарш.“ Рок уписивању траје најдаље до 20. јула. Скупљачи добијају на 10 књига једну.

* Сада баш добијемо књигу IV. (свеску XXI. старога реда.) „Гласника српског ученог друштва.“ — Садржај јој је ово: 1. Манастири у Србији од М. Ђ. Милићевића. — 2. Служба и живот св. Ђорђа Кратовца. По рукопису XVII. вијека спремио за штампу Стојан Новаковић. — 3. Нешто о кнезу Лазару. По рукопису XVII. вијека спремио за штампу Стојан Новаковић. — 4. Висине неких места у Србији, као што их је барометром мерио бар. Хердер, Бује и Хан. — 5. Покрети у Босни између 1820. и 1832. По Л. Ранку и Р. Куниберту од Милорада Поповића Шапчанина. — 6. Родословије српских цареи. Спремио за штампу П. С. Срећковић. — 7. Филип Мезијер о цару Стефану. Приложио Ђ. Даничић. — 8. Из „Описа Босне и Херцеговине“ од једног родољуба. — 9. Натпис у цркви села Богдашића близу Котора. Приложио Иларион морах. — 9. Некролози: а) Милоју Лешјанину од М. Ђ. Милићевића, б) Владици Платону Атанацковићу. (По „Матици“). — 10. Радња српског ученог друштва. Ова свеска гласника може се добити по 60. н. а. вр.

Г л а с н и к.

* Југословенска академија наука и уметности у Загребу имала је 14. јуна други свој редовни састанак. На том састанку расправљаше прави члан академије Јосиф Торбар о селидби и опсегу путовања наших птица селица. Напоменув, како се у истраживању природе и њезиних очиговања ваља држати чврста темеља, те слутње, нагађања и хипотезе држати за оно, што су, док се не подупру разлозима, који резултате истраживања знаношћу чине, те назначив тиме, како рече, становиште, с којег жели да се његов рад за сада и будуће у овој струци суди, поделио је птице на станарице и селице, које последње, у ширем и ужем смислу, своју постојбину мењају. Да храна и промена топлоте не могу бити једини разлози путовању, већ да има у самом унутрашњем организму селица неки природени нагон, који их на периодично путовање тера, показао је говорник и разјаснио је с неколико примера. Навео је више случајева како селице оштротом својег инстинкта погађају увек исти пут, како знају избећи опасности, које им прете, како унапред погађају метеорологијске промене, па је узео у разматрање од наших птица, по његовом тумачењу селица у ужем смислу, шеве, голубовке, славује, чворке, вугу, славопоре итд. Назначив у кратко опсег становишта наведених селица, креташе

се разматрање око доласка и одласка, те око опсега путовања појединих врста. Најопширније расправљаше о ластавицама: чађавицама, кућницама и брегуницама, те о препелицама. За мотрилиште доласка и одласка селица служаше му загребачка околица.

На крају свога разматрања сврати се кратким описом у северни део Африке и у малу Азију, да по климатичним одношајима и плодности ових континента наведе разлог, за што су си наше селице оне стране света за своје зимњиште одабрале.

* Одбор за дочекивање гостију на омладинску скупштину у Београду издао је овај позив: На ланској скупштини уједињене омладине српске у Новоме Саду одлучено је, да се ове године држи омладинска скупштина у Београду на преображење 6. аугуста. С тога књижевни пододбор моли оне, који би као чланови са стране хтели у тој скупштини учествовати, да се до св. Илије 20. јула сами или преко омладинских дружина јаве писмено у Београд Стојану Бошковићу, професору гимназијском, или Љубомиру Каљевићу, уреднику „Србије.“

С м е с и ц е.

* (Светски излог у Паризу.) Дворови за излог у 1867. г. трипут су већи него што беху дворане за излог у г. 1855 у Паризу и у г. 1862 у Лондону. У 1855. г. било је излагача свега 22,000 на броју, у 1862. г. 28,000, а на данашњем излогу има их око 60,000. Сваки се диви вештини, којом је излог уопште уређен тако, да је лако поматрати и упоређивати изложене ствари. Награде за излагање у 1867. г. износе: 64 велике награде; 883 медаља од злата, 3653 медаља од сребра, 6565 медаља од меди и 5801 почасних похвала. Није само Европа претстављена била на излогу, него су и Америка и Африка и далеки исток, Персија, Хина и Јапан, биле заступљена на њему. Министар Рујер при свршетку свога извештаја о излогу вели: Светски излог износи на углед нове послове у индустрији, и покушаје, који би иначе остали без значења, или би били занемарени; расветљује онај закон о деоби рада, који распростире благослов међу народе као и међу поједине људе; освештава начело слободне трговине, умложава између народа привредне одношаје, и означује, да ће се скоро постићи једнакост мере и новца за све народе и земље. Светски излог обара застареле предрасуде, искорењује столетне мржње, и развија чувства узајмног поштовања на међународном пољу. Народи заман траже на светском излогу трагове прошлих револуција, а свугде опажају ону величину и оно благостање, што долази од сигурности данашњег стања и од праведног уздања у будућност.

Б И Б Л И О Г Р А Ф И Ј А.*)

Србске књиге.

КАСИЦИЈОНА ВЛАСТ, Од А. Чумића. (Прештампано из „Србски Новина“.) У Београду, у државној печатњи 1867. На 16-ни, 56. стр. Стоји?

ЈЕДНА РЕЧ ЈЕВРЕЈИМА НА ИСТОКУ. Од М. Р. (Прештампано из „Видов дана“.) У Београду у државној штампарији 1867. На 8-ни 32. стр. Стоји?

ПЕСМЕ БРАНКА РАДИЧЕВИЋА. У Новом Саду, у штампарији Игњата Фукса 1867. На 16-ни, 371. стр. 4. л. Стоји 80. н. а. вр.

ЗАБАВНА ЧИТАОНИЦА. V. ХЕЋИМ-БАША, или догађаји Бузена Антонелије, доктора у турској служби. Од др. Хр. Сандвита. П. Превела А. Л. М. Прештампано из „Видова дана“. (Издаје књижара Велимира Валожића.) У Београду у државној штампарији 1867. На 8-ни, стр. 171—392. и 8. л. бележака. Стоји 60. н. а. вр.

*) Да би ова библиографија што потпунија могла бити, умољавамо лепо све издаватеље и списатеље наше, да би нам љубав имали послати од сваке књиге, коју на свет издаду, по један примерак, или бар потпун и веран наслов сваке књиге. У.

С А Д Р Ж А Ј.

Репрезентативна система. Државоуправна расправа од Ђорђа Вукићевића. IV. Права демократија, мањина и већина. — Дигови јади. — Мој албум. (Продужење.) — Биљка што је негујемо (Свршетак.) — Шта ваља чинити да нам се ноге незноје. Од дра. Л. Стефановића. — Подлистак: Беседа Каја Марија. — Књижевне белешке. — Гласник. — Смесице. — Библиографија. —

При почетку ове нове четврти умољавамо лепо све оне, којима је претплата истекла, да је одмах понове, ако им је намера лист наш и даље држати. Тако исто опомињемо и дужнике наше, да што пре поплаћају дугове своје.

Претплатни новци шаљу се на благајницу „Матице Србске“ у Нови Сад, а за Србију прима претплату и књижара А. Добровојевића у Београду. Иста књижара води бригу о томе, да наши претплатници из Србије своје листове уредно добијају.

Издаје: МАТИЦА СРБСКА.

Уређује: А. ХАЏИЋ.